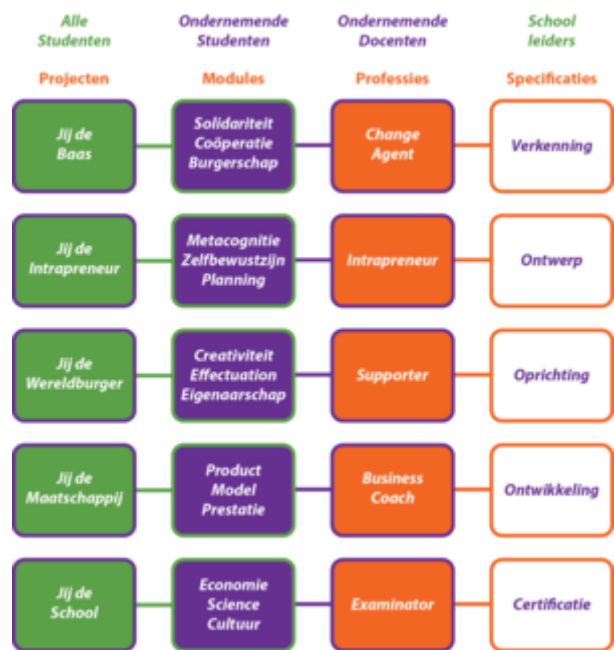

Entreprenasium/Projecten

- ONDERNEEM een goed idee voor een goed doel
- ONTWERP je eigen ondernemend onderwijs
- ONDERZOEK hoe je ondernemend kunt leren
- ONDERNEEM je eigen school-breed project
- ONDERNEEM je eigen schoolafdeling

Jij de Projecten laten leerlingen uit de basisschool, brugklas, tweede klas of hogere klassen vanuit een wisselend perspectief maatschappelijk ondernemend leren. Gedurende een project leren zij hoe zij hun eigen leerproces actief kunnen beïnvloeden door ondernemend gedrag. Een projectmatige implementatie past bij wat de entreprenasiasten en intrapreneurs ook doen. Zij op hun beurt wensen goede voorbeeldprojecten van ondernemend leren. De inzet van entreprenasiasten in deze projecten zou meteen de modules dienen te dekken die ze anders op eigen houtje een projectmatige invulling geven. De Jij de Projecten kunnen na evaluatie en aanscherping worden omgevormd tot continue processen.

- **Jij de Baas:** Bedenk een goed idee voor een goed doel en voer het uit.
- **Jij de Intrapreneur:** Organiseer een ondernemende lessen-serie of een onderwijsvernieuwing die door docenten wordt gebruikt.
- **Jij de Wereldburger:** Ervaar de wereld als je thuis. Ervaar internationale uitwisseling door het creëren van een event. Organiseer een ondernemende reis.
- **Jij de Maatschappij:** Kijk om je heen, verdiep je in anderen en help mensen/dieren in je omgeving een stap verder.
- **Jij de School:** Als professional in maatschappelijk ondernemend leren, creëer je eigen onderwijsafdeling binnen de school.

Programma van het entreprenasium

Bouwstenen van een Jij de Project

Jij de Projecten doen een beroep op de volgende 21st century skills.

Kenmerk

Beschrijving

<i>Eigenaarschap</i>	Jij de Projecten laten toe dat leerlingen die met nog meer vrijheid kunnen omgaan, deze vrijheid ook mogen pakken. De gestructureerde en vaststaande elementen zijn ontwikkeld op basis van de groep leerlingen die dit nodig hebben, maar de elementen zijn niet verplicht. De scholen bepalen dat leerlingen resultaat gaan leveren, leerlingen bepalen hoe zij tot dit resultaat komen.
<i>Filantropisch</i>	Jij de Projecten richten zich op maatschappelijk ondernemen. Tijdens elk project wordt een koppeling gemaakt met een maatschappelijk doel. Dit zorgt voor bewustwording, het helpt de leerlingen in te laten zien hoe en wat zij voor onze maatschappij kunnen betekenen.
<i>Houding</i>	ondernemendheid voor hen kan betekenen en wanneer zij deze kunnen inzetten.
<i>LOL maken</i>	Jij de Projecten hebben als doel het doen van een ondernemend project toegankelijk te maken.
<i>Talenten</i>	creativiteit, kritisch denken, ICT-geletterdheid, communiceren en sociale en culturele vaardigheden.

Jij de Projecten inspireren tot onderwijsverbetering.

Kenmerk	Beschrijving
<i>Doorlopend</i>	Een school die een Jij de Project implementeert doet dit met de intentie om daarna het project elk jaar - bij voorkeur op eigen kracht - opnieuw te doen.
<i>Draagvlak</i>	Jij de Projecten richten zich op een brede deelname van leerlingen en docenten. Jij de Projecten zijn namelijk niet alleen verbonden aan de omgeving, maar ook met de rest van de school. De omgeving, maar ook andere leerlingen dan de ondernemendheidsleerlingen nemen deel aan het project.
<i>Events</i>	Jij de Projecten laten zich inspireren door evenementen die zorgen voor verbinding met de omgeving, maar ook zorgen voor tussentijdse doelen voor de organisatoren en deelnemers.
<i>Support</i>	Jij de Projecten werken nauw samen met supporters uit elke vaksectie.
<i>Uitdagend</i>	De Jij de projecten werken met voorbedachte challenges, maar laten het hoe vrij afhankelijk van de mate van ondernemendheid van de deelnemer.
<i>Waardevol</i>	Jij de Projecten zijn échte projecten en geen casussen. Leerlingen voegen waarde toe aan de maatschappij.

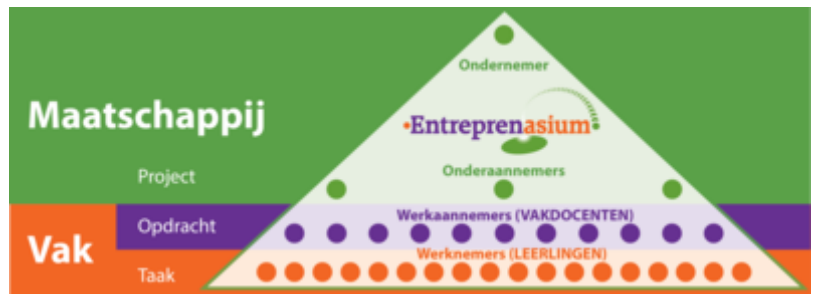
Elk project krijg vorm door evenementen die allereerst een andere vorm van onderwijs ondersteunen, maar ook tastbaar maken voor de leerlingen en docenten **Wat**, **Waarom** en voor **Wie** zij ondernemen. Als laatste brengt die de school op een bijzondere wijze met haar omgeving in contact. Lokale doelen, ondernemers en media worden regelmatig uitgenodigd om bij te dragen aan de projecten. De challenge per project ziet er als volgt uit: Jij de Projecten zijn gestructureerd voor de deelnemende reguliere docenten en leerlingen, maar zullen voor de organisatie ook initiatief van ondernemendheidsleerlingen en intrapreneurs vragen indien de school een ondernemendheidsleerlingen voert. Hiermee wordt bereikt dat scholen eigenaar worden van de projecten en dat de projecten volledig zijn afgestemd op de school, haar leerlingen en de omgeving.

- Herkenbaarheid omdat het lijkt op Jij de Baas.
- Gemakkelijk te begrijpen door docenten.
- Goodwill en reclame in de school voor ondernemend onderwijs.
- Alle leerlingen kunnen meedoen.

- Pers en buitenwereld is erbij betrokken.
- Simpel doel.
- Garantie op implementatie van het entreprenasium.
- Lat ligt hoog.
- De grootte is wat scholen gewend zijn.

Scholen hebben moeite met het implementeren van een entreprenasium. Jij de Baas bleek voor scholen een gewaardeerd project te zijn en men vroeg om vergelijkbare projecten voor andere ontwikkelfasen te ontwikkelen. Daarnaast spraken de scholen de wens uit om een bredere impact van het entreprenasium op de eigen school meer te organiseren dan geheel aan het initiatief van de entreprenasiasten en intrapreneurs te laten.

Het verzorgen of deelnemen aan ondernemend onderwijs is - bij een zelfde aanpak voor iedereen - een veel grotere uitdaging voor mensen met een minder ondernemende talent dan voor mensen die van nature en uit ervaring dit talent al beschikken. Door de doelen te laten verschillen kunnen deze aansluiten bij de verschillende startsituaties van mensen. Zo is de uitdaging of challenge voor iedereen even hoog en persoonlijk relevant en de participatie in een project passend bij de eigen passies en talenten.

Hoe kan iedereen in de school participeren in ondernemend leren.

Leerlingen leren met deze projecten op verschillende wijze maatschappelijk ondernemen, bijvoorbeeld door een eigen verbinding aan te gaan met

- **een goed doel** (Jij de Baas),
- **het onderwijs** (Jij de Intrapreneur),
- **de wereld** (Jij de Wereldburger),
- **de omgeving** (Jij de Maatschappij) en
- **de school** (Jij de School).

Als we de normale volgorde aanhouden van het implementeren van Jij de Projecten, dan starten we bij voorkeur met Jij de Baas. Elk daarop volgend jaar start een nieuw Jij de project. De al uitgevoerde projecten draaien jaarlijks gewoon opnieuw. Als drie projecten een keer zijn uitgevoerd, kan de school er zeker van zijn te voldoen aan het predikaat entreprenasium. Mits de projecten volledig zijn georganiseerd door ondernemende leerlingen van het entreprenasium. Jij de Baas zal dan meestal 4 keer hebben gedraaid (de eerste keer zonder ondernemende leerlingen aan het roer). Als entreprenasiasten zich als challenge inzetten voor een Jij de Project kunnen ze daarmee bepaalde entreprenasium-modules invulling geven.

De periode waarin de Jij de Projecten bij voorkeur worden uitgevoerd.

Jij de Baas

Het project "Jij de Baas" daagt deelnemers uit om een eigen initiatief te ondernemen voor een goed doel dat hen persoonlijk raakt. Dit kan variëren van hulpacties voor dieren in nood tot het ondersteunen van lokale gemeenschapscentra of sportverenigingen. De essentie is dat deelnemers een doel kiezen dat hun hart sneller doet kloppen, met de overtuiging dat passie de drijfveer is voor succesvolle actie.

Jij de Baas deelnemer

Overzicht

"Jij de Baas" is een initiatief waarbij leerlingen, met ondersteuning van hun docenten en school, de kans krijgen om maatschappelijk ondernemend leren te verkennen. Het project moedigt leerlingen aan om een eigen concept te ontwikkelen dat ten goede komt aan een door hen gekozen goed doel. Dit project biedt niet alleen een platform voor leerlingen om hun ondernemende vaardigheden te testen, maar fungeert ook als een maatschappelijke stage, waarmee het een praktische bijdrage aan de samenleving stimuleert.

"Jij de Baas" biedt een praktische en speelse benadering van ondernemerschap en zelfgestuurd leren. Het stelt deelnemers in staat om te ontdekken of ze ondernemend zijn en plezier beleven aan het zelfstandig realiseren van ideeën. Het project helpt hen te bepalen of ondernemend onderwijs past bij hun persoonlijke leerstijl en ambities.

Doel

Het doel van "Jij de Baas" is om leerlingen, docenten en de gehele school te betrekken bij het concept van ondernemend leren. Dit biedt allen de mogelijkheid om te beoordelen of deze vorm van onderwijs aansluit bij hun persoonlijke en educatieve doelstellingen. Het project dient als een introductie tot het entreprenasium, een onderwijsprogramma dat zich richt op maatschappelijk ondernemend voortgezet onderwijs.

Impact

De impact van "Jij de Baas" reikt verder dan alleen het leerproces van de leerlingen. Het nodigt de hele schoolgemeenschap uit om de waarde van ondernemend onderwijs te overwegen en om actief deel te nemen aan de ontwikkeling van deze onderwijsvorm. Door deel te nemen aan "Jij de Baas", kunnen leerlingen en docenten ervaren hoe het is om initiatief en verantwoordelijkheid te nemen en hoe dit kan leiden tot positieve veranderingen binnen en buiten de schoolomgeving.

Proces

Het proces begint met het kiezen van een goed doel, gevolgd door het ontwikkelen van een concreet plan om dit doel te ondersteunen. Deelnemers werken hun ideeën uit, voeren deze uit en passen ze aan waar nodig, met als doel een significant resultaat te bereiken. Dit kan financiële steun zijn, maar ook het vergroten van bekendheid of het werven van vrijwilligers voor het gekozen doel. Deelnemers worden aangemoedigd om samen te werken met familie en vrienden, en indien nodig kunnen ze ondersteuning krijgen van school of begeleiders.

Leerdoelen

Het project beoogt twee primaire leerdoelen:

1. Het vermogen om een vrijwillige en praktische bijdrage te leveren aan de samenleving, gedemonstreerd door een betrokken en verantwoordelijke houding.
2. Het vermogen om een weloverwogen keuze te maken over de interesse in maatschappelijk ondernemend onderwijs, gebaseerd op de ervaringen tijdens het project.

Het succesvol afronden van het project wordt erkend met een diploma en kan leiden tot verdere verkenning van ondernemend onderwijs, zoals deelname aan de volgende fase van een ondernemend onderwijsprogramma, indien aangeboden door de school.

Structuur

Het programma "Jij de Baas" is gestructureerd in vier blokken, die elk uit drie fasen bestaan en samenwerken om een eindproduct te realiseren. De vier blokken zijn als volgt:

- **Bedrijf:** Hier wordt het fundament voor de onderneming gelegd.
 - *Doel:* De eerste fase in het project Jij de Baas is het kiezen van een Goed doel.
 - *Idee:* De effectiviteit van een bedrijfsinitiatief hangt niet alleen af van de inspanningen en bekwaamheden van de individuele ondernemer, maar ook van de originaliteit van het onderliggende idee. Creativiteit is een eigenschap die iedereen bezit, hoewel niet iedereen even goed weet hoe deze te benutten. Tijdens het evenement "Het Beste Idee" worden deelnemers ondersteund en gestimuleerd om hun creatieve potentieel te ontdekken en te ontwikkelen.
 - *Start:* Een bedrijf dat is gebaseerd op een uniek concept, gedreven ondernemers, en een geschikte bedrijfsnaam moet formeel worden geregistreerd, wat in Nederland gebeurt bij de Kamer van Koophandel. Tijdens het evenement 'De Startersdag', biedt de Kamer van Koophandel hulp en begeleiding bij het inschrijvingsproces voor startende ondernemingen.
- **Planning:** De planningsfase waarin ideeën worden omgezet in concrete actieplannen.
 - *Advies:* Een ondernemer staat bekend om een zekere mate van eigenzinnigheid, maar staat ook open voor deskundig advies. Tijdens het evenement 'De Speeddate' delen ervaren ondernemers hun kennis en ervaring. Echter, het is een blijk van ondernemerschap om proactief op zoek te gaan naar adviseurs of sponsors binnen de ondernemersgemeenschap.
 - *Steun:* De steun van ouders, familie en vrienden speelt een cruciale rol in het succes van een onderneming. Jonge ondernemers worden aangemoedigd om deze netwerken te mobiliseren voor hulp bij hun projecten, evenals het zoeken naar sponsors of medestudenten die bereid zijn bij te dragen aan de onderneming. Een voorbeeld hiervan is hoe drie jonge ondernemers uit Erm en Sleen toestemming kregen om hun producten te verkopen bij de lokale Albert Heijn. In sommige scholen, zoals CSG Dingstede, wordt het project ondersteund door een ondernemer die de klas bezoekt om leiding te geven aan de studenten. Andere scholen, zoals het Veenlanden College, stimuleren studenten om zelfstandig ondernemers in de omgeving te benaderen voor begeleiding.
 - *Plan:* Het ontwikkelen van een actieplan is een essentiële stap in het realiseren van een ondernemingsidee. Dit plan omvat het definiëren van het doel, de benodigde acties, de verdeling van taken, en een tijdlijn voor de uitvoering. Het betrekken van ouders en vrienden kan waardevolle steun en perspectieven bieden, terwijl de inzichten en ervaringen opgedaan tijdens speeddates met deskundigen kunnen bijdragen aan een sterker en meer doordacht plan.

- **Project:** De uitvoeringsfase waarin plannen tot leven komen.
 - *Reclame:* Promotie is cruciaal voor het succes van een bedrijf. Het benutten van lokale media, sociale netwerken, en het netwerk van familie en vrienden kan aanzienlijk bijdragen aan de zichtbaarheid van de onderneming. Sommige initiatieven gaan nog een stap verder door het organiseren van persconferenties, waarbij zelfs radio- en televisiestations betrokken zijn, om een breed publiek te bereiken en steun te vergaren voor hun doel.
 - *Uitvoering:* Het uitvoeren van een project kan op vele creatieve manieren, zoals verschillende succesvolle voorbeelden laten zien. Nieck Veldkamp organiseerde bijvoorbeeld een disco-avond als DJ om geld in te zamelen voor KiKa. Zijn aanpak is te zien in een informatieve video. Tom en Johan namen een professionele aanpak voor het verkopen van kerststukjes, waarbij ze een indrukwekkende 1000 euro verdienden voor hun gekozen doel. Een andere innovatieve voorbeeld is de groep bestaande uit Giel Schouten, Martijn Oliemans, Bart Kleibrink, Fabio Rafaél Rosado en Christiaan Zijl, die amusement combineerden met fondsenwerving door middel van een cabaretavond.
 - *Overdracht:* De jij de bazen leggen aan het goede doel uit wat ze hebben gedaan en zorgen dat het goede doel daarna het zelf kan.
- **Opbrengst:** De finale fase waar resultaten worden beoordeeld en gedeeld.
 - *Presentatie:* Een voorbeeld is een persconferentie
 - *Diploma:* Wanneer men Jij de Baas op een goede manier afsluit krijgt men een Jij de Baas diploma. Dit diploma kan tevens dienen als bewijs voor de Maatschappelijke Stage.
 - *Winst:* Tijdens een feestelijke uitreiking wordt de opbrengst aan het Goede Doel overhandigd. Jij de Baas heeft zelf ook een prijs gewonnen; de landelijke onderwijsprijs Drenthe.

Organisatie

"Jij de Baas" omvat zeven lessen en vijf evenementen. Deze evenementen vinden vaak plaats in een gemeenschappelijke setting, waarbij samenwerking centraal staat. Voor een eerste volledige cyclus van "Jij de Baas", inclusief alle evenementen, is doorgaans een tijdsinvestering van ongeveer 0,1 fte nodig door de organisator. Gedurende de looptijd van het project, ongeveer 20 weken, wordt een inzet van circa 150 tot 160 uur verwacht.

"Jij de Baas" wordt idealiter geïmplementeerd in de brugklas, maar kan ook op basisscholen worden geïntroduceerd om te adviseren over passend vervolgonderwijs. Het project dient vaak als een verkennende stap om na te gaan of ondernemend onderwijs aansluit bij de visie van de school. Een uur per week ingeroosterd voor "Jij de Baas" lijkt voldoende voor het bewaken van de voortgang. Leerlingen werken naast de evenementen gemiddeld één uur per week onder begeleiding van een docent aan het project; de rest van de werkzaamheden vinden plaats in hun eigen tijd. Voor de docenten houdt dit in totaal vijf uur in, plus een kwartier extra per week voor de voorbereiding.

Actoren

"Jij de Baas" betreft meerdere actoren uit de educatieve omgeving:

- De **school** fungeert als opdrachtgever.
- Een **organisator** binnen de school is verantwoordelijk voor de coördinatie.
- **Leerlingen** zijn de uitvoerders van het project.

- **Docenten** bieden begeleiding en evaluatie.

Docenten zijn betrokken bij de opstart, begeleiding, sturing en beoordeling van "Jij de Baas" tijdens reguliere lessen. Leerlingen die deelnemen aan het entreprenasium kunnen hun eigen project "Jij de Baas" uitvoeren, verbeteren, of uitbreiden en onderzoeken naar verbetermogelijkheden. Zij kunnen bijvoorbeeld vragen stellen over het vergroten van draagvlak voor het project, het behalen van doelstellingen, en het verhogen van de waarde voor goede doelen.

Het streven is om de gehele organisatie in handen te geven van de leerlingen, zoals gebeurt bij projecten van het Pieter Groen - Andreas College (<https://www.rtvkatwijk.nl/2016/03/12-000-euro-voor-goede-doele>n/).

Evenementen

Het Jij de Baas project kent 12 concrete fasen. De fasen worden ondersteund door de volgende evenementen:

- **Goede Doelenmarkt** : Het eerste evenement is de Goede Doelenmarkt, waar allerlei Goede Doelen zich voorstellen op een originele manier, zoals blind je beschuit smeren of in een rolstoel sporten. Naast het ruiken, proeven en beleven van het goede doel is er de centrale marktplaats voor allen.
- **Het Beste Idee** : Een creatief evenement meestal opzet door docenten uit de creatieve vakken om leerlingen te ondersteunen bij het bedenken van een uniek idee.
- **Speeddate** : In korte gesprekken in een grote zaal helpen ervaren ondernemers leerlingen bij het verder vormgeven van hun plannen.
- **Startersdag** : Tijdens de Startersdag komt de Kamer van Koophandel leerlingen onder meer helpen bij het (fictief) inschrijven van hun bedrijf en het kiezen van een bedrijfsvorm.
- **Handelsbeurs** : Op de handelsbeurs laten leerlingen op hun beurt op een markt hun project aan de goede doelen, bedrijven, docenten, medeleerlingen, ouders, familie en vrienden zien.

Jij de Baas Markt Emmen Amnesty International

Meerwaarde

Jij de Baas is een

- **spel** om te leren wat het inhoudt om een eigen bedrijf te hebben en zo stap voor stap te ontdekken of ondernemen de leerling aanspreekt.
- feestelijk, aantrekkelijk en solide (<http://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/drentse-onderwijsprijs-voor-heidehoek-en-hondsrug-college>) **schoolproject** dat wordt uitgevoerd met als doel een verkenning van ondernemerschap (<http://www.ondernemend.nu/voortgezet-onderwijs>) door de scholieren, door de docenten en de school zelf. Na het project wordt bepaald of ondernemend onderwijs recht doet aan de verkenners.
- **serie** lessen (<http://www.cosmicuscollege.nl/onderwijstopmenu/technasium-en-entreprenasium/jij-de-baas-2012-2013/ondernemersles.html>) waarbij verhelderende evenementen, masterclasses (<http://www.0297-online.nl/nieuws/25529/marc-de-hond-bezoekt-het-veenland-college>), muziek en andere vormen van ondersteuning deze lessen tot een succes maken.

- **manier** om alle leerlingen vanuit het hart (<http://www.dekrantvanmiddendrenthe.nl/nieuws/beilen/282768/een-prachtig-bedrag-voor-het-dierenasiel.html>) een praktische bijdrage (<http://www.0297-online.nl/nieuws/6003/cabaretier-herman-boon-op-het-veenlanden-college>) aan de samenleving te laten leveren. Diegenen onder hen die door ondernemend leren beter leren, mogen daarna kiezen voor het entreprenasium.
- **bewustwordingsproces** waarin leerlingen hun menslievendheid vergroten, een van de vijf dimensies die een persoon kenmerkt.
- **creatieve exercitie** waar leerlingen met een zelfbedacht idee een zelfgekozen goed doel gaan helpen in de vorm van een eigen bedrijf. Een ondernemende leerling kan zelfs een nieuw goed doel oprichten.
- **uitdaging** voor entreprenasiasten omdat zij, met een door hen zelf opgezette masterclass, de Jij de Baas leerlingen tot een origineel idee helpen te komen.

Jij de Baas voor Paardrijden voor Gehandicapten

Programma

Jij de Baas kan worden uitgevoerd tijdens een langere periode met bijvoorbeeld wekelijks een bijeenkomst of een evenement of tijdens een projectweek. Het Jij de Baas project kan begeleid worden tijdens lessen, bijvoorbeeld in de brugklas of deels buiten het bestaande lesrooster worden gepland. Maar ook een onderdeel zijn van een school- of zomerkamp. Of als naschoolse activiteit. Het project is zeer geschikt om bruggen te slaan tussen deze verschillende plekken. Op basisscholen wordt Jij de Baas gebruikt om alvast kennis te maken met het (maatschappelijk ondernemend) voorgezet onderwijs. In dat geval organiseert en begeleidt de VO-school Jij de Baas voor de deelnemende

Jij de Baas bestaat uit vier blokken met elk drie fasen. Elk blok levert een product op: Bedrijf, Plan, Project, Opbrengst

basisscholen. Leerlingen en docenten ontmoeten elkaar door samen te werken en elkaar te helpen.

Ondersteuning

De ondernemende leerlingen kunnen worden ondersteund door de cursus

- **Solidariteit,**
- **Coöperatie en**
- **Burgerschap,**

de ondernemende docenten door de cursus

- **Change Agent**

en de schoolleiding door de cursus

- **Verkenning**

Voorbeelden

2018

07-04-2018 (<https://www.emmen.nu/nieuws/emmen/533887/hondsrugleerlingen-scoren-tienduizend-euro-voor-het-goede-doel.html>), Emmen.nu: Leerlingen scoren tienduizend euro voor goed doel

23-03-2018 (<http://www.zuidoosthoek.nl/nieuws/81387/scholieren-helpen-ouderenfonds-een-handje/>), Zuidoosthoek: Scholieren helpen Ouderenfonds een handje

22-03-2018 (<https://www.coevordenhuisaanhuis.nl/nieuws/regio/532050/scholieren-gaan-vroeg-uit-de-veren-voor-het-ouderenfonds.html>), Coevordenhuisaanhuis: Scholieren gaan vroeg uit de veren voor het Ouderenfonds

27-01-2018 (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/afsluiting-project-jij-de-baas-kwc-levert-mooi-resultaat-op-341514>), Culemborgse Courant: Afsluiting project 'Jij de Baas' KWC levert mooi resultaat op

18-01-2018 (<https://0297.nl/nieuws/69733/vlc-leerlingen-halen-geld-op-voor-goede-doelen>), 0297.nl: VLC-leerlingen halen geld op voor goede doelen

16-01-2018 (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/leerlingen-kwc-met-gers-pardoel-actie-voor-stichting-hartekind-334105>), Culemborgse Courant: Leerlingen KWC met Gers Pardoel in actie voor Stichting Hartekind

2017

06-10-2017 (<http://culemborgsecourant.nl/deel-je-nieuws-artikel/project-jij-de-baas-weer-van-start-op-het-kwc-276818>), Culemborgse Courant: Project "Jij de Baas" weer van start op het KWC

15-05-2017 (<http://www.zuidoosthoek.nl/nieuws/75059/hondsrug-succesvol-in-actie-voor-kwf>), Zuidoosthoek: Hondsrug succesvol in actie voor KWF

19-04-2017 (<http://www.zuidoosthoek.nl/nieuws/74414/dimas-bakker-wij-mogen-trots-zijn/>), Zuidoosthoek: Dimas Bakker: 'Wij mogen trots zijn'

20-02-2017 (<https://0297.nl/nieuws/65117/brugklassers-klussen-voor-amnesty>), 0297.nl:

Brugklassers klussen voor amnesty

04-02-2017 (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/leerlingen-kwc-sluiten-project-jij-de-baas-af-met-handelsbeurs-209193>), Culemborgse Courant: Leerlingen KWC sluiten project "Jij de Baas" af met handelsbeurs

03-02-2017 (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/taarten-smijten-voor-het-goede-doel-208879>), Culemborgse Courant: Taarten smijten voor het goede doel

30-01-2017 (<http://culemborgsecourant.nl/deel-je-nieuws-artikel/smoothies-voor-stichting-wooninitiatief-culemborg-207725>), Culemborgse Courant: Smoothies voor Stichting Wooninitiatief Culemborg

23-01-2017 (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/wafels-voor-kika-205640>), Culemborgse Courant: Wafels voor KiKa

2016

27-11-2016 (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/speeddaten-met-ondernemers-voor-goed-doel-op-l-op-kwc-188035>), Culemborgse Courant: Speeddaten met ondernemers voor goed doel op KWC

23-11-2016 (<http://www.locourant.nl/nieuws/algemeen/13058-leerlingen-agnieten-college-wezep-sluiten-jij-de-baas-af-met-handelsmarkt>), LoCourant: Leerlingen Agnieten College Wezep sluiten 'Jij de baas' af met handelsmarkt

01-11-2016 (<http://deswollenaer.nl/algemeen/jonge-voetballende-ondernemers-maken-zich-sterk-voor-kwf>), De Swollenaer: Jonge voetballende ondernemers maken zich sterk voor KWF!

18-04-2016 (<http://veluweland.nl/deel-je-nieuws-artikel/leerlingen-agnieten-college-steunen-voedselbank-elburg-oldebroek-117572>), Veluweland.nl : Leerlingen Agnieten College steunen Voedselbank Elburg Oldebroek

14-04-2016 (<http://www.rtvstadskanaal.nl/2016/03/21/opgesloten-goed-doel-jij-de-baas/>), 3FM : Je moet zenden, niet ontvangen!

10-04-2016 (<http://www.coevordenhuisaanhuis.nl/nieuws/coevorden/432316/jongeren-overhandigen-cheque-aan-kngf-geleidehonden.html>), Coevorden Huis aan Huis : Jongeren overhandigen cheque aan KNGF Geleidehonden

21-03-2016 ([http://go.3fm.nl/eindexamen/nieuws-detail/7991/Je-moet-zenden,-niet-ontvangen!](http://go.3fm.nl/eindexamen/nieuws-detail/7991/Je-moet-zenden,-niet-ontvangen!-)), RTV Stads kanaal : Opgesloten voor een goed doel – Jij de baas

18-03-2016 (<http://www.locourant.nl/nieuws/algemeen/9855-motor-rode-kruis-ambulance-gerepareerd-met-hulp-van-agnieten-college>), Locourant : Motor Rode Kruis ambulance gerepareerd met hulp van Agnieten College

07-03-2016 (<http://www.woerdensecourant.nl/nieuws/ondernemende-brugklassers-halen-ruim-8-000-op-1.5796854>), Woerdense Courant : Ondernemende brugklassers halen ruim € 8.000 op

04-03-2016 (<https://www.rtvkatwijk.nl/2016/03/12-000-euro-voor-goede-doelen/>), RTV Katwijk : 12.000 euro voor goede doelen

10-02-2016 (<https://www.volkskrant.nl/binnenland/jacht-op-toekomstige-brugklasser-is-geopend-a4242214/>), de Volkskrant : Jacht op toekomstige brugklasser is geopend

05-02-2016 (<https://www.facebook.com/HondsrugCollege/videos/1021753687847804/>), Jeugd Journaal : 24 uur gamen voor Unicef

01-02-2016 (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/kwc-bazen-halen-1775617-euro-op-voor-goede-doelen-91577>), Culemborgse Courant : KWC-'Bazen' halen 17.756,17 euro op voor goede doelen

24-01-2016 (<http://culemborgsecourant.nl/deel-je-nieuws-artikel/smoothies-voor-kika-88940>), Culemborgse Courant : Smoothies voor KiKa

19-01-2016 (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/kwc-leerlingen-en-knossos-steunen-samen-het-kwf-kankerfonds-87088>), Culemborgse Courant : KWC-leerlingen en Knossos steunen samen het KWF Kankerfonds

2015

20-11-2015 (<http://www.alphens.nl/nieuws/overig/21384,burgemeester-opent-de-ashram-goededoelenmarkt.html>), Alphens.nl : Burgemeester opent de Ashram Goededoelenmarkt

30-10-2015 (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/goede-doelen-markt-op-kwc-53499>), Culemborgse Courant : Goede Doelen Markt op KWC

03-02-2015 (http://www.culemborgsecourant.nl/lokaal/brugklassers_kwc_in_actie_voor_robert_mars_toernooi_en_kika_met_quotjij_de_baasquot_3455658.html#.VNE5vWSG8Q0), Culemborgse Courant : Brugklassers KWC in actie voor Robert Mars Toernooi en KiKa met "Jij de Baas"

02-02-2015 (http://www.culemborgsecourant.nl/lokaal/beste_bazen_kwc_zorgen_voor_mooie_opbrengst_3454217.html#.VM_al2SG8Q0), Culemborgse Courant : Beste bazen KWC zorgen voor mooie opbrengst

22-01-2015 (http://www.culemborgsecourant.nl/_incs/jij_de_baas_3436921.html#.VMY352SG8Q0), Culemborgse Courant : Jij de Baas

2014

01-12-2014 (<http://www.rtvrondevenen.nl/nieuws/3077-sportclinics-in-mijdrecht-voor-het-goede-doel>), RTV Ronde Venen : RTV Ronde Venen

30-11-2014 (<http://www.0297-online.nl/nieuws/28435/brugklas-veenlanden-college-heeft-speeddate-met-ondernemers>), 0297-online : Brugklas VeenLanden College heeft speeddate met ondernemers

20-11-2014 (<http://www.rplwoerden.nl/index.php/3312-kalsbeek-start-met-project-jij-de-baas>), Omroep RPL : Kalsbeek start met project Jij de Baas

10-10-2014 (https://www.entreprenasium.nl/docs/press/Publicatie_DeStentor_oktober%202014.pdf), De Stentor : Brugklassers peuteren 5 mill los bij rector Heemgaard

20-04-2014 (http://www.6fm.nl/nieuws/41475/Jonge_ondernemers_bezoeken_Albert_Heijn.html?refer=twitter), 6FM : Jonge ondernemers bezoeken Albert Heijn

14-04-2014 (http://www.nieuwsbladdekaap.nl/scripts/edoris/edoris.dll?tem=LN_TEXT_VIEW&pageid=1957359&doc_id=2978820#.U5geDZTV8VU), Nieuwsblad De Kaap : Drie vrienden in actie voor de DAPD

11-04-2014 (http://www.deweekkrant.nl/artikel/2014/april/11/scholieren_revius_in_actie_voor_kwf#.U0mTiNT4C0E.twitter), De Nieuwsbode Heuvelrug : Scholieren Revius in actie voor KWF

08-03-2014 (https://www.entreprenasium.nl/docs/press/Entreprenasium_Publicatie_NAP%20Magazine_20140308_Hulp%20Voor%20Hazenbergh.mp3), Radio90FM1 - Nap Magazine : Jij De Baas - Hulp Voor Hazenberg

31-01-2014 (http://issuu.com/de_groene_venen/docs/de-groene-venen-31-01-2014/17), De Groene Venen : VLC-leerlingen zetten zich in voor A Sister's Hope

14-01-2014 (http://www.nieuwsbladdekaap.nl/lokaal/alle_brugklassers_revius_doorn_aan_het_ondernemen_2811806.html), Nieuwsblad De Kaap: Alle brugklassers Revius Doorn aan het ondernemen

11-01-2014 (https://www.entreprenasium.nl/docs/press/Entreprenasium_Publicatie_AOb_20140111.pdf), AOb Onderwijsblad, nummer 01 : *Eigen baas op school*

2013

16-12-2013 (<http://www.0297-online.nl/nieuws/25243/leerlingen-vlc-massaal-in-actie-voor-serious-request>), 0297-online : *Leerlingen VLC massaal in actie voor Serious Request*

11-11-2013 (http://www.deweekkrant.nl/artikel/2013/november/11/initiatiefrijke_brugklassers), Apeldoorns Stadsblad : *Initiatiefrijke brugklassers*

11-10-2013 (http://issuu.com/de_groene_venen/docs/editie_11_oktober-24pgs-def/20), De Groene Venen : *Jij de Baas op het Veenlanden College*

10-10-2013 (http://www.culemborgsecourant.nl/lokaal/kwc_leerlingen_in_actie_voor_goede_doelenculemborg_dit_schooljaar_is_op_het_kwc_culemborg_een_groo_2625471.html), Culemborgse Courant : *KWC leerlingen in actie voor Goede Doelen*

03-10-2013 (http://www.deweekkrant.nl/artikel/2013/oktober/03/kwc_leerlingen_in_actie_voor_goede_doelen), De Weekkrant : *KWC leerlingen in actie voor Goede Doelen*

08-07-2013 (<http://www.dekrantvanmiddendrenthe.nl/nieuws/beilen/282768/een-prachtig-bedrag-voor-het-dierenasiel.html>), De krant van Midden-Drenthe: *Een prachtig bedrag voor het dierenasiel*

03-06-2013 (<http://www.dichtbij.nl/t-gooi/regionaal-nieuws/artikel/2839942/scholieren-in-actie-voor-rode-kruis.aspx>), Dichtbij : *Scholieren in actie voor Rode Kruis*

22-01-2013 (https://www.youtube.com/watch?v=gtxW_8a7vVs&feature=youtu.be), RTV Meppel : *Jij de Baas - Afsluiting Project 2012*

14-01-2013 (<http://www.0297-online.nl/nieuws/22045/project-jij-de-baas-op-het-vlc-in-vinkeveen>), 0297-online : *Project Jij de baas op het VLC in Vinkeveen*

14-01-2013 (<http://www.dichtbij.nl/rijn-en-venen/regionaal-nieuws/artikel/2602594/vlcers-in-actie-voor-goed-doel-.aspx>), Dichtbij : *'VLC'ers in actie voor goed doel*

2012

04-12-2012 (http://www.deweekkrant.nl/artikel/2012/december/04/leerlingen_de_baas_van_eigen_a_hilversums_product#.UMBHr4YZsTA.twitter), De Gooi & Vechtstreek : *Leerlingen de baas van eigen 'Hilversums Producten Fonds'*

13-11-2012 (<http://www.deweekkrant.nl/pages.php?page=2444854>), De Weekkrant : *Entrepreneurs aan de slag voor Elisabeth*

07-11-2012 (<http://www.emmen.nu/nieuws/regio/11222/leerlingen-ruiken-aan-ondernemerschap.html>), Emmen.nu : *Leerlingen ruiken aan ondernemerschap*

02-11-2012 (<https://www.youtube.com/watch?v=1F8D1KrcUiQ&list=UUQ1KctBxYehkjGjepd1SvVQ&index=2&feature=plcp>), RTV Meppel: *Jij de Baas - CSG Dingstede*

14-02-2012 (http://www.deweekkrant.nl/artikel/2012/februari/14/geslaagde_goede_doelenmarkt), De Weekkrant - De Zakengids Tiel : *Geslaagde Goede Doelenmarkt*

11-02-2012 (http://www.drenthejournaal.nl/?n_id=230100), Drenthe journaal: *Leerlingen ondernemen op Vincent van Gogh*

04-02-2012 (<http://asserjournaal.nl/bericht/21936>), AsserJournaal: *Scholierenproject Vindent van Gogh 'Jij de baas' brengt 3630 euro voor goede doelen op*

02-02-2012 (http://www.drenthejournaal.nl/?n_id=229127), Drenthe journaal: *'Jij de Baas' voor goede doelen*

30-01-2012 (<http://www.hetgezinsblad.nl/nieuws/3409/jij-de-baas-bij-vincent-van-gogh/>), Het Gezinsblad: *Jij de baas bij Vincent van Gogh*

23-01-2012 (<http://www.0297-online.nl/nieuws/6845/veenlanden-college-neemt-deel-aan-entreprenasium>), 0297-online : *VeenLanden College neemt deel aan Entreprenasium*

2011

19-12-2011, Dagblad van het Noorden: *Foto kerstmarkt in Kiek ons Weekend*

19-12-2011 (http://www.emmen.nu/index.php?d_id=16&s_id=481&n_id=223434), Emmen.nu : *Koopweekend en kerstmarkt goed bezocht*

18-12-2011 (<http://asserjournaal.nl/bericht/21633>), AsserJournaal : *Vier leerlingen Csg Vincent van Gogh steunen met mini-onderneming bouw van nieuwe schaapskooi in Balloo*

18-12-2011 (http://www.nieuwsemmen.com/nieuws/Evenement/2011/12/18/Brugklasleerlingen_op_de_kerstmarkt.php), Nieuws Emmen : *Brugklasleerlingen op de kerstmarkt*

27-11-2011 (<http://www.destentor.nl/regio/nwoverijssel/9558235/Leerlingen-Dingstede-zetten-bedrijven-op-voor-goede-doelen.ece>), de Stentor : *Leerlingen Dingstede zetten bedrijven op voor goede doelen*

13-11-2011 (<http://www.krantvoormeppel.nl/nieuws/1646/speeddate-businessclub-meppel-en-csg-dingstede/>), Krant voor Meppel : *Speeddate Businessclub Meppel en CSG Dingstede*

12-10-2011 (http://www.dekrantvanmiddendrenthe.nl/?n_id=213745), De Krant van Midden-Drenthe : *Ondernemende talenten CSG*

2010

01-12-2010 (https://www.entreprenasium.nl/docs/press/Entreprenasium_Publicatie_Knooppunt%20Emmen_2010_19.pdf), Knooppunt Emmen, nr. 19 : *Brugklassers speeddaten met regionale ondernemers*

18-11-2010, Dagblad van het Noorden : *Drentse onderwijsprijs voor Jij de Baas*

17-11-2010 (<http://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/drentse-onderwijsprijs-voor-heidehoek-en-hondsrug-college>), RTV Drenthe : *Drentse onderwijsprijs voor Jij de Baas*

18-02-2010, RTV Emmen : *Een interview met bedenker en initiatiefnemer Marielle Janssen over de opbrengst en afsluiting van Jij de Baas*

17-02-2010, RTV Emmen : *Een artikel "ALLE brugklassers de Baas!"*

2009

08-12-2009, RTV Emmen : *Een interview met Marielle Janssen over 80 Jij de Baas inschrijvingen*

04-12-2009, Trouw : *Artikel "Nieuwe bedrijfjes van VWO-ers" over de 80 Jij de Baas bedrijven die inschrijven bij de KvK te Emmen*

28-10-2009, HalloEmmen.nl : *Artikel "Roy Stroeve trapt af voor actie goede doelen"*

25-10-2009, Emmen.nu : *Een artikel "Brugklassers Hondsrug College ondernemen"*

2007

13-06-2007, Voorpagina Telegraaf : *Jij de Baas wordt uitgelicht in "Kinderen alleen op zomerkamp"*

20-05-2007 (https://www.entreprenasium.nl/docs/press/Entreprenasium_Publicatie_Telegraaf_20070520_st_te_036_zondagnewzy_203827.pdf), Newzy Telegraaf : *Aankondiging van het zomerkamp Jij de Baas*

Jij de Intrapreneur

Het programma "Jij de intrapreneur" wordt vormgegeven aan de hand van persoonlijke uitdagingen, individuele en gezamenlijke resultaatafspraken en de unieke mogelijkheden die zich aandienen voor de ontwikkeling van het ondernemend onderwijs op de school in kwestie. Dit traject begint met inspirerende PEP-talks en het vaststellen van doelen en afspraken. Hieronder volgt een lijst van bouwstenen waarop het ontwerp van "Jij de intrapreneur" kan worden gebaseerd. Daarnaast is het mogelijk om nieuwe bouwstenen te suggereren of te verzoeken om deze te laten ontwerpen door een ondersteunende organisatie.

Uitdagingen

Welke uitdaging past bij jouw passies en talenten? Een uitdaging is persoonlijk, dus de volgende lijst dient vooral als een inspiratiebron voor het kiezen van uitdagingen. Binnen het ondernemend onderwijs is het niet noodzakelijk dat iedereen over dezelfde vaardigheden beschikt; het gaat erom dat iedereen wordt ingezet op zijn of haar specifieke sterke punten.

Enkele voorbeelden van uitdagingen zijn:

- De Oppepper: gericht op motivatie en enthousiasmeren.
- De Mentor: gericht op begeleiding en advisering.
- De Teamspeler: gericht op samenwerking en groepsdynamiek.
- De Effectuator: gericht op het effectief omzetten van ideeën in acties.

Voor de certificering van het ondernemend onderwijs moeten vaak schoolleiders specifieke criteria implementeren. Daarom kan deze lijst van uitdagingen dienen als inspiratie voor het formuleren van gepersonaliseerde uitdagingen. Dit helpt ook bij het maken van afspraken met de schoolleiding, aangezien het een win-winsituatie creëert waarbij persoonlijke ambities worden gekoppeld aan de ambities van de school.

Masterclasses

Intrapreneurs kunnen experts uitnodigen om hen te ondersteunen en te scholen, zodat zij hun challenges kunnen behalen. De volgende masterclasses worden aanbevolen voor de scholing van de intrapreneurs. Zodra intrapreneurs voldoende expertise hebben ontwikkeld, kunnen ze zelf masterclasses organiseren om andere docenten binnen de school te trainen. Het is aan te raden om elk jaar, op basis van de ontwikkeling van het ondernemend onderwijsprogramma, passende masterclasses te kiezen.

- Masterclass "Jij de Intrapreneur"
- Masterclass "Oppepper"
- Masterclass "Intrapreneur"
- Masterclass "Mentor"
- Masterclass "Teamspeler"
- Masterclass "Effectuator"
- Masterclass "Uitvinder"

- Masterclass "Onderwijskundige"
- Masterclass "Coach"
- Masterclass "Wereldburger"
- Masterclass "Motivator"
- Masterclass "Innovator"

Zelforganisatie

In het eerste jaar wordt het project 'Jij de Intrapreneur' gebruikt om een team dat het entreprenasium gaat starten (PEP-team) te installeren. Het is raadzaam om een lid van het PEP-team te betrekken om opgeleid te worden tot projectleider, zodat het project zelfstandig kan worden voortgezet en verder ontwikkeld. De inhoud, de uitdagingen (challenges) en de te implementeren specificaties verschillen per deelnemer en schooljaar. Er zijn echter herkenbare principes die succesvol zijn gebleken. Deze principes verzekeren dat de scholing en implementatie voortduren en dat de uitdagingen op het juiste niveau liggen. Hier zijn enkele tips:

- Leden van het PEP-team maken duidelijke afspraken die voor docenten en schoolleiders acceptabel zijn.
- Begeleiding bij het maken van deze afspraken kan nuttig zijn.
- Deelnemende supporters en vakdocenten kiezen challenges die passen bij hun passie voor ondernemend leren.
- De schoolleiding ondersteunt 'Jij de Intrapreneur' met tijd, budget en organisatie.
- Organiseer evenementen die de eigen challenges ondersteunen of gebruik bestaande evenementen om ondernemend onderwijs te bevorderen.
- Een excursie naar een ander ondernemend onderwijsprogramma kan inzicht bieden en de uitwisseling van ervaringen stimuleren.
- Sluit 'Jij de Intrapreneur' bijvoorbeeld af met een evenement waar succeservaringen gedeeld kunnen worden, zoals het 'Droomschool'-evenement.
- Om de ondernemingsgeest van docenten te stimuleren en ze de juiste ondersteuning te bieden, kan 'Jij de Intrapreneur' ook voor het volgende jaar in de begroting opgenomen worden. Hiermee kunnen intrapreneurs gemakkelijk steun en advies blijven ontvangen, of, als ze voldoende ondernemend zijn om zelfstandig verder te gaan, budget verdienen voor de verdere ontwikkeling van het ondernemend onderwijsprogramma.
- Docenten kunnen hun persoonlijke scholingsbudgetten gebruiken om ondersteuning te financieren.

Jij de Project

Jij de Intrapreneur is een van de Jij de Projecten. Jij de Intrapreneur is een aanrader als een school overweegt een entreprenasium in te voeren. Het verzorgen van ondernemend onderwijs doet beroep op een bepaalde houding, vaardigheden en kennis. Talenten hierin herkennen en ontwikkelen is gevraagd. Gecombineerd met het ontdekken van passies voor bepaalde rollen of uitdagingen zorgt ervoor dat de school optimaal gebruik maakt van deze talenten. Jij de Intrapreneur houdt rekening met deze verschillen.

Professionalisering

Als een school ondernemend onderwijs in school wenst in te voeren, biedt dit voor de ondernemende docenten (intrapreneurs):

- de vrijheid en de speelruimte om een groot deel van de onderwijstaak op een eigen, individuele wijze aan te pakken.
- een passende uitdaging om van het ondernemend onderwijs iets moois te maken.
- de mogelijkheid om leerlingen via zichzelf te laten schitteren.
- verschillende carrièrepaden.

Droomschool

Onderwijs maken we samen. Reden genoeg om allen te betrekken op een manier waarop men recht doet aan opvattingen, passies en talenten van een ieder. Dit vraagt van intrapreneurs niet collegae te beoordelen of te oordelen. Begrip voor bezwaren, een warme benadering als emoties opspelen en open zijn, helpen de brug te slaan. Om te komen tot een verkenning van elkaars pijnen en wensen en zo te streven naar het zoveel mogelijk rekening houden met elkaar. Te zoeken naar gedeelde totaaloplossingen in plaats van zwakke compromissen of harde keuzes. Deze uitdaging wordt gevraagd van elke deelnemer.

Projectdoelen

- **Hoofddoel:** docenten uit een school stapsgewijs trainen in ondernemend onderwijs
- **Strategie:** onderwijs ontwikkelen door docent en leerling samen
- **Opbrengst:** stapsgewijs jaarlijks het (ondernemend) onderwijs verbeteren.

Leerdoelen

De deelnemers leren:

- **hun eigen vak op alternatieve wijze invulling te geven.** De vakdocent dient dus op de hoogte te zijn van de leerdoelen van zijn vak wat betreft alle leerjaren. De leerling zal een project moeten baseren op een aantal van deze vakspecifieke leerdoelen. Daarom is het zeer raadzaam om de leerlingen de leerdoelen van het gehele jaar of zelfs de komende jaren te verstrekken.
- **denken in termen van concepten** volgens de CoCoN methodiek.
- **het ondernemend onderwijs te delen** met collegae en hun daarin het gevoel te geven dat men samenwerkt.
- **hoe weerstanden te overwinnen** bij kritische collegae, door ze bijvoorbeeld te tonen wat ze al hebben, leuk vinden en al doen op het gebied van ondernemend onderwijs. Wat kun je daar morgen al mee doen om blij te blijven in het ondernemend onderwijs. Deze vaardigheid zetten de intrapreneurs natuurlijk ook in bij leerlingen.
- **kennis te hebben van moderne media.** Dit is een waardevol instrument voor de leerling en vakdocent om met elkaar te kunnen communiceren. De vakdocent spreekt met de leerling af op welke manier het project kan worden gevolgd. Internet heeft dan een voorkeur. Een manier waarop de vakdocent de leerling in de gaten kan houden kan middels een internetsite, twitter, blog enz.
- **de leerdoelen van leerlingen te benoemen.** Hierdoor weet een vakdocent wat een goed leerdoel inhoudt. Het is een middel voor de vakdocent en leerling om te bepalen of het goed gaat.
- **het proces aangaande de ontwikkelingen van de leerdoelen op de voet te volgen.** Na afsluiting van een leeractiviteit kan de vakdocent beoordelen of de leerdoelen gehaald zijn. Als de vakdocent zijn werk goed doet, zal hij of zij de leerling tijdig kunnen bijsturen als afdwalen dreigt.

- **zijn eigen structuur loslaten.** De leerling bepaalt de route en niet de vakdocent. Luisteren is een eigenschap die hoort bij coaching. Tijdens gesprekken moet een vakdocent de leerling kunnen stimuleren tot een goed project te komen en stimuleren om het project goed af te sluiten.

Opzet

Intrapreneurs kunnen samen ontwerp-sessies organiseren om samen met leerlingen en schoolleiding aan gezamenlijke en persoonlijke uitdagingen wat betreft ondernemend onderwijs te werken en daarop te reflecteren. Aangezien de ondernemende leerling het liefste zijn eigen onderwijs ontwerpt zullen er regelmatig ondernemende leerlingen actief blijven aansluiten om de docenten buiten deze sessies te ondersteunen.

Organisatoren

De volgende vaardigheden worden bij de organisatoren gevraagd voor dit project:

- Herkent kansen en weet deze kansen daadwerkelijk te benutten.
- Neemt initiatief en daagt anderen uit hetzelfde te doen.
- Komt voor zichzelf, zijn collega's en leerlingen op.
- Zet (wils)kracht en doorzettingsvermogen in om ondernemend onderwijs te promoten en te produceren.
- Toont creativiteit door samen met anderen te komen tot vernieuwende inzichten, oplossingen, arrangementen en projecten ten behoeve van het ondernemend onderwijs.

Docenten

De ondernemende docenten zijn afkomstig uit alle disciplines: van Engels tot aardrijkskunde en van scheikunde tot economie. Van hen wordt allereerst verwacht, dat zij een zekere passie voor het ondernemend onderwijs hebben en om kunnen gaan met een ondernemende houding van leerlingen. Verder moeten zij op een adequate wijze met de voorstellen van de leerlingen kunnen omgaan. Het woord intrapreneur is een samenvoeging van de woorden intra - om te duiden dat het gaat om activiteiten binnen (de muren van) de eigen organisatie - en entrepreneur, om aan te geven dat het gaat om het zich gedragen als ondernemer. Dit betekent dat de intrapreneurs zelf hun leerbehoefte kunnen aangeven en met initiatieven komen voor het vormgeven van het project.

Schoolleiding

De schoolleiding wordt door de ondernemende docenten betrokken bij het maken van afspraken, de implementatie en het delen van belangrijke onderwijsideeën. Van de schoolleiding wordt verwacht dat nieuwe interessante onderwijssuggesties strategisch wordt verankerd in de visie, missie en strategie van de school. Middels het project Jij de intrapreneur worden de ambities van de school gekoppeld aan de persoonlijke ambities van de docenten. Daarbij wordt er van de schoolleiding dienend leiderschap verwacht ter ondersteuning en bevordering van ondernemend docentengedrag.

Organisatie

Een team van ondernemende leerlingen en docenten bereidt deze Hackathon voor, informeren en trainen de overige deelnemers, organiseren de Hackathon en het afsluitend evenement en zorgen ervoor dat een jury wordt gevormd uit de schoolleiding en MR. De beste producten worden door de schoolleiding schoolbreed geïmplementeerd. De ondernemende leerlingen kunnen worden ondersteund door de cursus

- **Metacognitie,**
- **Zelfbewustzijn en**
- **Planning,**

de ondernemende docenten door de cursus

- **Intrapreneur**

en de schoolleiding door de cursus

- **Ontwerp**

Georganiseerde groei

De ontwikkeling van ondernemende docenten binnen een school (na eventuele externe steun aan een ondernemende team) door een eigen team aan andere supporters van ondernemende onderwijs en dan door deze supporters aan de rest van de vakdocenten van de eigen vaksectie. Voor Jij de Intrapreneur geldt hetzelfde als voor alle Jij de Projecten, het is wederkerig en niet bedoeld als eenmalig. Elk jaar weer zal zo het aantal deelnemende docenten groeien en zullen ze samen steeds nieuwe onderdelen van het ondernemend onderwijs samen ontwerpen en toevoegen aan het curriculum van de school. In het geval van een entreprenasium betekent dit dat men doorlopend nieuwe entreprenasium-onderdelen zal toevoegen.

Evenementen

Alle bovenstaande zaken kunnen worden bereikt door drie hoofdstappen; het organiseren van een hackathon "Hack het Onderwijs", een evenement waarin de uitkomsten met de school worden gedeeld en de implementatie in de school van de beste ideeën. De opzet is als volgt. Elke klas of niveau/leerjaar van een school of een groep van samenwerkende scholen,

1. **Droomt** over hoe het onderwijs beter kan,
2. **Durft** een concreet voorstel te doen aan de schoolleiding,
3. **Doet** mee met een door de klas geselecteerd team van leerlingen aangevuld met een docent of teamleider en eventueel een externe onderwijsexpert,
4. **Zet door** tijdens een Hackathon "Hack het onderwijs" zodat het selectie team met een uitgewerkt product komt,
5. **Deelt** dit product tijdens een evenement (bijvoorbeeld een eigen onderwijscongres) met de rest van de school.

Jij de Wereldburger

ONDERZOEK hoe je ondernemend kunt leren

Internationale samenwerking brengt onvermijdelijk culturele verschillen met zich mee, welke zelfs binnen Nederland merkbaar zijn tussen verschillende regio's. Bewustzijn van culturele diversiteit is essentieel om anderen beter te begrijpen en effectiever samen te werken. Wie meer wil weten over internationaal zakendoen en onderhandelen kan zich verdiepen in literatuur en bronnen over dit onderwerp, zoals 'Internationaal onderhandelen'.

Voorbeelden van hoe dit project is ingevuld zijn;

- **VS:** Pioniers van het entreprenasium hebben meerdere zelfgeorganiseerde en gesponsorde reizen ondernomen, inclusief een reis naar New York. Beau heeft het idee opgevat om een jaar op een High School in Amerika te studeren. Ze is bezig met een boek over jong ondernemerschap en wil deze activiteit gebruiken om haar reis te financieren. Haar ervaringen wil ze delen met haar schoolgemeenschap.
- **Spanje:** Het ICT-bedrijf CodreON heeft een reis naar Valencia ondernomen om internationale contacten op te doen en de lokale ondernemerscultuur te ervaren.
- **Engeland:** De eerste reis van het entreprenasium was naar Londen, een populaire bestemming die later vaak gekozen is. Om een reis naar Londen te bekostigen, hebben deelnemers activiteiten zoals een High Tea georganiseerd.
- **Duitsland:** Voor het financieren van een reis naar Berlijn hebben deelnemers een Berliner markt opgezet.

Jij de Project

Jij de Wereldburger is een van de Jij de Projecten. Jij de Wereldburger is een aanrader als een school overweegt een entreprenasium in te voeren. Jij de Wereldburger laat de deelnemers ervaren wat het betekent een cosmopolitan of te wel een wereldburger te zijn (voorbeeld bij KWC (<http://culemborgsecourant.nl/lokaal/kwc-opnieuw-geaccrediteerd-als-european-parliament-ambassador-school-298741>)). Niet alleen door dit uit de boeken te lezen, maar door het contact te zoeken met mensen uit andere culturen in andere landen. Het inzetten van creativiteit, vakinhoud, het verkennen van leren en van jezelf worden met de waarden die horen bij wereldburgerschap gecombineerd en omgezet in een effectief evenement.

Speerpunten

Jij de Wereldburger zorgt voor de volgende speerpunten:

1. **Exchange:** Uitwisseling en communicatie met een buitenlandse school of project.
2. **Empathize:** Inleven in en kunnen verplaatsen in de buitenlandse gewoonten en culturen.
3. **Explain :** Het leren formuleren van een doel, en van daaruit een actieplan maken.
4. **Expand:** Ervoor zorgen dat het leidt tot uitbreiden en uitdragen van het actieplan schoolbreed.
5. **Effectuate:** Ervoor zorgen dat er een duidelijke uitkomst en resultaat komt uit de uitwisseling in geslaagd

Bewustwording

Jij de Wereldburger maakt een leerling bewust van vragen als:

- Wie ben ik?
- Wat kan ik goed?

- Wat wil ik graag?
- Wat wil ik graag bijdragen aan de wereld?
- Hoe is dit voor degene(n) waar ik mee samenwerk?

En krijgt zo zelfbewust zijn over

- Ik ben
- Ik kan
- Ik wil
- Ik draag bij aan de wereld
- Ik draag zorg voor/ houd rekening met
- Ik werk samen met

Vanuit deze zelfkennis kan de leerling samenwerken met begrip voor anderen en andere culturen en gewoonten.

Opzet

- **Doel:** Wereldburgerschap bevorderen door internationale uitwisseling aan te gaan.
- **Strategie:** is een - eventueel metaforische - ondernemende buitenlandse reis georganiseerd en bekostigd door ondernemende leerlingen, die op een ludieke manier de rest van de school en de omgeving hierin "meenemen" (voorbeeld reis naar New York door het Hondsrug College (<http://bericht.hondsrugcollege.nl/2014-12/new-york-nee-dat-gaat-nooit-lukken/>)).
- **Opbrengst:** Ondernemende leerlingen organiseren een school-breed evenement om de ervaringen van de reis te delen en verdere internationale samenwerking te versterken.

(Wereld)burgerschap

De leerling leert in een internationale context te empathizen: in te leven in en zich kunnen verplaatsen in de buitenlandse gewoonten en culturen.

- Hoe is dit voor het buitenlandse project/ school en de mensen die eraan deelnemen?
- Wat is daar zeer anders dan hier?
- Wat zijn voor- en Nadelen van elke gewoonte/ cultuur?
- Hoe kan men zorgen voor integratie van beide gewoonten/ culturen door de voordelen van beide te gebruiken?

Leerdoelen

Jij de Wereldburger doet een intensief beroep op de zogenaamde 21st century skills. De volgende impact is te onderscheiden:

- **Kennis** en vaardigheden uit vakinhouden worden expliciet gekoppeld aan het evenement.
- **Creëren** van ideeën om inhoud te geven aan de uitwisseling en het event. SMART actieplan maken. Resultaat is het evenement succesvol uitvoeren.
- **Denken** over de persoonlijke wensen en die van anderen: wie ben ik, wat kan ik goed, wat wil ik graag, wat wil ik graag bijdragen aan de wereld?

- **Participeren** en laten participeren door af te vragen welke WIE's kennen we die we kunnen inzetten? Het toetsen van de plannen tijdens de slow date met evenementen-experts.
- **Oplossen** van uitdagingen zoals hoe overbrug ik de afstand, zorgen voor contact, koppeling aan vakinhouden en andere organisatorische zaken. Hoe zijn de plannen aan te passen zodat het schoolbreed interessant wordt?
- **Samenwerken** door met elkaar te kiezen met welk project of school de uitwisseling gaat plaatsvinden. Afspreken wie hier en daar contactpersoon is. Verdelen van taken als het zoeken van achtergrond informatie over het project en het gekozen gebied.
- **Communiceren** met buitenlandse uitwisselingspartners en met de deelnemers uit de eigen school. Het voorbereiden van gesprekken, het uitwisselen met elkaar in een vreemde taal. Gesprekken vastleggen. Tevens leren omgaan met pers en media.
- Een houding die getuigt van **ondernemendheid**, **betrokkenheid** en **nieuwsgierigheid**.

Buitenlandse school

Door structurele uitwisseling en communicatie met een buitenlandse school en project - dus het in gesprek zijn met andere culturen - bereikt de leerling steeds een klein stukje integratie. De leerling zoekt zelf achtergrond info zoeken over project en het gebied en kiest zelf met welk project of school de uitwisseling gaat plaats vinden. Het vastleggen van deze contacten door gebruik van multimedia kan de leerling gebruiken voor zelfreflectie en verdere zelfbewustwording.

Ondernemende leerling

Dit project doet een beroep op de ondernemend leerling die

- onderneemt samen met anderen activiteiten om een reis te bekostigen
- onderneemt acties om de reis zelf zo ondernemend mogelijk te maken. Vanuit ieders passie legt de ondernemend leerling de link met mensen/organisaties/ locaties in de plaats van bestemming die waardevol zijn voor zijn passie.
- sluit goede deals met vakdocenten om hun vak met deze reis te vervangen.
- zet de ondernemende reis in om ondernemend onderwijs op een positieve manier in de school en zijn omgeving te promoten en andere leerlingen kennis te laten maken met ondernemend leren.

Brugpersonen

Om de afstand te overbruggen zullen sommige ondernemende leerlingen fysiek andere wereldburgers gaan bezoeken. Het meeste contact zal echter gaan via de social media. Mogelijke kansen voor een verbintenis met een buitenlandse school kunnen komen van

- de uitwisselingscoördinator van de school
- de Goede Doelen die meedoen met het Jij de Baas-project.

Aan de aanreikers van kansen kan het volgende worden gevraagd:

- Wie is de contactpersoon daar of contact liever via hem/ haar zelf?
- Waar bestaat de huidige uitwisseling uit?
- Hoe zou je die verder willen uitbreiden?
- Waarom is er voor deze vorm van uitwisseling gekozen?

- Welke acties worden er zoal gedaan?
- Wanneer word er uitgewisseld?
- Waar heeft de uitwisselingsschool behoefte aan ?

Organisatie

De ondernemende leerlingen kunnen worden ondersteund door de cursus

- **Creativiteit,**
- **Effectuation** en
- **Eigenaarschap,**

de ondernemende docenten door de cursus

- **Supporter**

en de schoolleiding door de cursus

- **Oprichting.**

Reis

Een reis is een bewezen manier om te laten zien dat je kunt samenwerken, de week zinvol leert en kunt plannen. Zonder deze vaardigheden is geen ondernemende reis mogelijk. Het leereffect kan men bijvoorbeeld vastleggen in een eigen blog (<http://lindasanne.blogspot.nl/2015/06/de-avond.html?spref=tw>). Tijdens een bootcamp gaat de groep die op reis wil focussen op de doelen. Ze zetten de deelnemers met een talent op actiegerichtheid en focus in de lead en drillen zich aldoende naar een scherpe planning van het project

Evenementen

Via ondernemende leerlingen, kan een veel grotere groep leerlingen op school deze uitwisseling ervaren door samen een evenement te creëren zoals bijvoorbeeld een talkshow of een wereldstedentocht. In het evenement is het doel om de daar ervaren situatie te delen en samen met iedereen in de school te komen tot een gerichte actie . De leerlingen kiezen zelf waar ze zich het meest toe uitgedaagd voelen. Liefst een actie wat ruimer is aan ondernemende mogelijkheden.

Voorbeelden

2017

17-11-2017 (<http://houtensnieuws.nl/lokaal/kwc-opnieuw-geaccrediteerd-als-european-parliament-ambassador-school-298827>), Houtens Nieuws: KWC opnieuw geaccrediteerd als European Parliament Ambassador School!

2015

21-05-2015 (<https://www.emmen.nu/nieuws/regio/389341/wij-zijn-de-pioniersgroep.html>), Emmen.nu : Wij zijn de pioniersgroep

2014

31-10-2014 (<http://www.emmen.nu/nieuws/emmen/353632/high-tea-zondag-in-hotel-ten-cate.html>), Emmen.nu : *High Tea zondag in hotel Ten Cate*

2012

31-05-2012 (https://www.entreprenasium.nl/docs/press/Entreprenasium_Publicatie_Dagblad%20van%20het%20Noorden_20120531_Pagina27.pdf), Dagblad van het Noorden, pag. 26: *Vakantie? Het blijft een excursie, hoor*

Bronnen: {{{1}}}

Jij de Maatschappij

ONDERNEEM je eigen school-breed project

Jij de Project

Jij de Maatschappij is een suggestie als een school overweegt een entreprenasium in te voeren.

Empowerment

Het entreprenasium acht het belangrijk dat een entrepreneur ook kwetsbare personen in zijn onderneming of projecten een passende rol geeft. Een rol die een beroep doet op aanwezige passies, talenten en ervaringen met erkenning voor zwakheden. Met deze empowerment stimuleert de entrepreneur sociale inclusie en actief burgerschap. Hij versterkt namelijk niet alleen deze personen zelf, maar verbindt ze met andere mensen en groepen in de samenleving. Het gaat in deze verbinding om waarden als betrokkenheid, gelijkwaardigheid en wederkerigheid.

Opbrengst

1. bewustwording van de eigen maatschappij,
2. verkennen van kansen door eigen onderzoek,
3. een plan vormgeven, waarin duurzaamheid als belangrijk thema in de ideeën moet terugkomen,
4. toekennen van kansen aan de omgeving om persoonlijke plan te verbeteren,
5. plan omzetten in DOEN.

MIJ

In Jij de Maatschappij bedenken entreprenasiasten of - indien een school geen entreprenasium heeft ondernemende docenten - een schoolbreed project alla Jij de Baas, met als doel een verbinding te slaan met de maatschappelijke omgeving direct rondom de school, zodat leerlingen ervaren dat zij de Maatschappij (gaan) vormen. De **MaatschappIJ** hoort bij **MIJ**.

Leerdoelen

De leerling kan aan het einde van Jij de Maatschappij

1. kansen herkennen in de eigen leefomgeving.

2. een eigen onderzoek uitvoeren.
3. de omgeving toelaten om het persoonlijke plan te verbeteren.
4. een plan omzetten in daden.

21st century skills

Jij de Maatschappij bestaat uit verscheidene onderdelen die mede zijn gevormd met behulp van de 21st century skills.

1. *Naar de omgeving trekken.* De school en leerlingen treden naar buiten en dit kan op verschillende manieren, zoals een bezoek aan/van de gemeente, het ontmoeten van politieke partijen of een kijkje nemen bij een zorginstelling, vereniging of een andere maatschappelijke instantie.
2. *Onderzoeken van de eigen leefomgeving.* Dit door effectief en efficiënt gebruikmakend van media en internet.
3. *Plan opstellen.* Hierin wordt mede de vraag wordt beantwoord hoe duurzaamheid in het plan is verwerkt en hoe draagvlak wordt gecreëerd voor het plan.
4. *Kritisch denken.* Leerlingen staan stil bij goede punten en verbeterpunten van het plan.
5. *Plannen en uitvoering communiceren.* Leerlingen vergaderen regelmatig met elkaar over hun plannen.
6. *Feedback geven en ontvangen*
7. *Indien nodig: vergunningen aanvragen.*
8. *Portfolio.* De leerling houdt een blog bij over het verloop, waarin mede wordt besproken hoe duurzaamheid een onderdeel is geworden van de actie.

Entrepreneurs

De leerlingen werken gedurende dit project zowel individueel als samen. De leerling heeft een eigen project, maar is verplicht iemand anders met één of enkele onderdelen te helpen. De leerlingen worden zich ervan bewust dat iedereen talenten heeft en dat zij deze kunnen ontdekken en inzetten voor hun eigen project. De leerling treedt op dat moment op als projectleider van zijn eigen project en wordt projectmedewerker van een ander project. Hij of zij doet hiermee de competentie *leidinggeven* op.

Organisatie

De ondernemende leerlingen kunnen worden ondersteund door de cursus

- **Product,**
- **Model en**
- **Prestatie,**

de ondernemende docenten door de cursus

- **Business coach**

en de schoolleiding door de cursus

- **Jij de Maatschappij.**

Jij de Basis

Jij de Basis laat leerlingen uit de basisschool kennismaken met maatschappelijk ondernemen. Zij ervaren hoe zij hun eigen leerproces actief kunnen beïnvloeden door ondernemend gedrag. Jij de Basis kan worden uitgevoerd als Zoete inval (<http://www.inval.lerarentekortamsterdam.nl>), een entreprenasium docent invalt op een basisschool tijdens één of meer dagen afwezigheid van een docent en samen met entreprenasium leerlingen het project installeert.

Bootcamp

Ga met de groep focussen op de doelen. Zet mensen met een talent op actiegerichtheid en focus in de lead en laat die groep drillen naar een scherpe planning van productie in het project

SROI

Een zakenman heeft een sterk financieel besef. Een sociale entrepreneur vooral een moreel besef

De SROI brengt het maatschappelijk rendement van een project of onderneming in kaart. Op het entreprenasium is dit van belang omdat het ondernemend onderwijs een veel grotere toegevoegde waarde heeft dan betere cijfers alleen. Het entreprenasium hanteert de SROI niet alleen als manier om maatschappelijke opbrengsten te communiceren, maar ook om erop te sturen. Daarbij is het belangrijk dat ondernemers in spe bewust worden gemaakt van de bijdrage die zij als social entrepreneur in dit lerend proces kunnen leveren. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna OCW) en Europese organisaties erkennen het belang van een ondernemende houding. Ze onderkennen dit onder andere met de opgestelde de 21st century skills; zoals samenwerken, creativiteit en kritisch denken. Ontwikkeling van deze competenties en het aannemen van voorgenoemde houding heeft als doel dat leerlingen uitgroeien tot verantwoordelijke individuen en medeverantwoordelijke burgers, voorbereid op de 21e eeuw. Het entreprenasium ondersteunt de ondernemende leerling bij het ontwikkelen van deze competenties en houding.

Evenementen

Jij de Projecten kenmerkt zich door evenementen die op school of in haar omgeving plaatsvinden. Ze hebben als doel voor leerlingen, op een leuke manier, tastbaar te maken waarom zij (al lerend) ondernemen. Daarnaast gaan de leerlingen bepaalde thema's uitdiepen en onderzoeken door samen te werken met bepaalde organisaties in hun eigen omgeving. Entrepreneurscafe: Organiseer een dagdeel in een cafe op school ingericht waarin ervaren ondernemers onder het genot van een koffie en gebak beschikbaar zijn voor advies. Organiseer zelf een excursie naar een innovatief bedrijf. Maar als men echt

groot denkt dan organiseert men in de eigen school een eigen summit met ondernemend leren en verschillende subthema's (ICT, onderzoekend leren, ontwerpend leren, business, social entrepreneurship) als onderwerp.

Voorbeelden

Bestand:Leerparadijs wint Hackathon.jpeg Als onderdeel van het ondernemend leren project Jij de Maatschappij deed het Leerparadijs (<http://www.leerparadijs.nl>) op 23 en 24 juni 2018 mee met de Hackathon Circulaire Woonwijk bij DC Tech in Emmen. Ze wonnen met een team van begaafde jongeren met autisme die HumaNature (<http://www.humanature.nl>) bedachten. HumaNature laat zien hoe je met een ondernemende mindset - via gaming en design - zelf en met elkaar een duurzame buurt eenvoudig kan herinrichten.

Jij de Basis

Jij de Basis is een programma dat is voortgekomen uit het project **Jij de Maatschappij**, waarbij leerlingen en docenten van een entreprenasium zelf een programma voor ondernemend leren op basisscholen hebben verzorgd. Dit diende ook als een manier om de entreprenasium-school te promoten.

Jij de Basis introduceert basisschoolleerlingen tot maatschappelijk ondernemen en laat hen zien hoe ze hun eigen leerproces actief kunnen beïnvloeden. Jij de Basis bleek een uitstekende methode voor scholen om kennis te maken met ondernemend leren. Het kon in één dag worden uitgevoerd door een expert van het entreprenasium, bijvoorbeeld tijdens de afwezigheid van een docent. Het project bood leerlingen de kans om ondernemend onderwijs te ervaren en de hele school te betrekken bij hun ondernemende acties. Het project kon worden aangepast aan de wensen van de school, zoals integratie in bestaande projecten of uitvoering door schoolmedewerkers samen met een expert om een indruk te krijgen van ondernemend onderwijs.

- **Doel:** De hele school kennis laten maken met ondernemend leren.
- **Strategie:** Onderneem met je klas iets voor de school en breng iedereen op de hoogte op een originele manier.
- **Opbrengst:** Leerlingen ontdekken hun ondernemende talenten en de school ervaart ondernemend leren.
- **Bijvangst:** Het project kan als vervanging dienen bij ziekte van een docent of als ontlasting door samenwerking met Pabo's voor leerwerktrajecten.
- **Vaardigheden:** Leerlingen ontwikkelen vaardigheden zoals creativiteit, taakverdeling, actiegericht werken en empathie.

Jij de School

ONDERNEEM je eigen schoolafdeling

2.0

Jij de School is een suggestie als een school overweegt een entreprenasium in te voeren. Het uitvoeren binnen de school van de aanbevolen school-brede (Jij de) projecten leidt tot implementatie van een entreprenasium. Hiermee hoeft echter de ontwikkeling niet te stoppen. Lees maar eens de oorspronkelijke plannen van de oprichters. Die beschrijven het entreprenasium als een centrum met onderwijsondernemingen, waarin ondernemende leerlingen door te participeren - uitgaande van hun eigen

onderneming - vaardigheden opdoen. Jij de School kan een overbruggende stap zijn naar dit model - entreprenasium 2.0 - Deze aanpak wordt momenteel procesmatig (ruimte scheppend en verkennend) in het basisonderwijs door de Stichting Entreprenasium met partners ontwikkeld.

Uitdagend

Door de stip van een echte schoolondernemingen aan de horizon te zetten, geven de leerlingen zichzelf een doel dat hen prikkelt. Zaken als samenwerken, organiseren en plannen vinden vanzelf binnen de gestelde kaders plaats. Het voorbeeld van een vergelijkbare onderneming helpt hen als model die men zelf kan inkleuren naar de eigen wensen en situatie. Uiteraard is het bedenken van een eigen schoolonderneming een creatief proces waarin de gekste ideeën welkom zijn en de vrijheid geheel bij de leerling ligt. Als dit dan leidt tot zoiets als een eigenzinnig theater op de eigen school, dan hebben de leerlingen een concrete voorstelling en weten ze welke zaken er onderzocht en ingevuld dienen te worden. Een bezoek aan een theater bijvoorbeeld, maakt deze kadering nog levendiger.

Oogsten

De entreprenasiasten hebben op het entreprenasium veel ontdekkend en ontwerpend werk gedaan. Daaronder valt vaak het opzetten van een onderneming die voor de school van belang is (schoolonderneming). Voorbeelden hiervan zijn: : magazine (http://www.rabobank.nl/particulieren/lokalebanken/emmen-coevorden/nieuws/items/jongeren_zetten_zich_in_voor_ledenmagazine_dichterbij), museum, laboratorium, zorgboerderij, horeca-gelegenheid, webshop, sportschool, tv-zender of theater binnen de eigen school. Men zou deze pioniers kunnen belonen door deze ondernemingen in de eigen organisatie te borgen en dit te zien als invulling van PWS en daarmee het entreprenasium-diploma. Het project Jij de School is zodoende met name bedoeld voor de latere groepen, zonder dat dit per se exclusief aan hen is voorbehouden.

Jij de Project

Jij de School is een van de Jij de Projecten. In het project Jij de Intrapreneur (her)ontwerpen ondernemende docenten samen met de leerlingen het onderwijs zodat deze de contouren vormen voor de ondernemingen door de leerlingen. In het project Jij de School (her)ontwerpen de ondernemende leerlingen hun ondernemingen samen met docenten zodat deze de contouren vormen van een eigen school (binnen de bestaande school).

Schoolonderneming

Met een schoolonderneming bedoelen we een concrete toevoeging (afdeling, faciliteit, opleiding, product, dienst) aan een bestaande onderwijsorganisatie met een eigen bestaansrecht binnen die organisatie. Men kan zo'n onderneming opvatten als de duurzame uitkomst van ondernemend leren op top-niveau. De reguliere vakinhouden worden dan uitgewerkt in projecten die kunnen resulteren in zo'n eigen schoolonderneming. De stichting Entreprenasium verkent momenteel met LOL-makers het concept schoolondernemingen op basisscholen als middel om aldaar junior entreprenasia te bouwen. Het eerste experiment betrof het opzetten van een eigen theater op de school. Leerlingen runnen deze maatschappelijke onderneming zelf en bepalen welke voorstellingen er wanneer te zien zullen zijn. Andere voorbeelden van mogelijke schoolondernemingen zijn

1. **Observatorium:** neem waar wat er in de wereld gebeurt, wat er nodig is, waar men blij van wordt. Ontwikkel zo begrip over de uitdaging, de klant, de markt en de technologie die voor

handen is

2. **Atelier:** laat zien wat je ideeën zijn aan anderen
3. **Laboratorium:** onderzoek, evalueer en perfectioneer prototypes
4. **Fabriek:** implementeer het product in grote aantallen

Bondgenootschap

Vanuit veel vakken is het mogelijk dat ondernemers zelfgekozen thema's uitdiepen en onderzoeken door samen te werken met bepaalde organisaties in hun omgeving. Dit gebeurt al in het project Jij de Maatschappij, maar zou verder kunnen worden uitgediept in een PWS. Men zou kunnen kiezen voor een eigen invulling van het programma EBCL, Jong Ondernemen, IBC of VECON als een praktische toepassing van de vakken Management & Organisatie, economie en wiskunde. Het leerlingbedrijf CodreOn kwam met het idee om op de eigen school een nieuw vak te introduceren "Programmeren", waarbij men zou kunnen samenwerken met initiatieven (<http://nos.nl/artikel/711096-kroes-programmeren-al-s-schoolvak.html>) uit het basisonderwijs.

Organisatie

De ondernemende leerlingen kunnen worden ondersteund door de cursus

- **Economie,**
- **Science** en
- **Cultuur,**

de ondernemende docenten door de cursus

- **Examinator**

en de schoolleiding door de cursus

- **Certificatie.**

De schoolonderneming wordt door de ondernemende deelnemers aan een ondernemersium helemaal zelf bedacht. Hieronder enkele voorbeelden van ideeën:

Voorbeelden

2018

06-03-2018 (<http://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/132038/Programmeerbootcamp-uit-Emmen-slaat-vleugels-uit-in-rest-van-het-land>), RTV Drenthe: *Programmeerbootcamp' uit Emmen slaat vleugels uit in rest van het land*

2017

22-06-2017 (<http://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/123136/IT-bootcamp-Emmen-wekt-interesse-van-uit-Den-Haag-en-Groningen>), RTV Drenthe: *IT-bootcamp Emmen wekt interesse vanuit Den Haag en Groningen*

31-05-2017 (<http://www.emmen.nu/nieuws/emmen/496061/jonge-emmenaar-werkt-aan-eigen-trampolinepark.html>), Emmen.nu : *Jonge Emmenaar werkt aan eigen trampolinepark*

09-05-2017 (<https://www.emmen.nu/nieuws/emmen/493642/ondernemers-vragen-om-financiering-voor-onderwijsinitiatief-autistische-leerlingen.html>), Emmen.nu : Ondernemers vragen om financiering voor onderwijsinitiatief autistische leerlingen

09-05-2017 (<http://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/121561/Autistische-leerlingen-Emmen-dreigen-buiten-de-boot-te-vallen>), RTV Drenthe : Autistische leerlingen Emmen dreigen buiten de boot te vallen

08-02-2017 (<http://www.rtvdrenthe.nl/radio/programma/11/Drenthe-Nu/aflevering/18143>), RTV Drenthe : in Emmen start na de zomer een nieuwe particuliere school, speciaal voor autistische kinderen met een havo/vwo-niveau

08-02-2017 (<http://www.emmen.nu/nieuws/emmen/481027/emmen-krijgt-particuliere-havo-en-vwo-voor-paradijsvogels.html>), Emmen.nu : Emmen krijgt particuliere havo en vwo voor paradijsvogels

2014

28-11-2014 (<http://www.emmen.nu/nieuws/emmen/359210/in-een-oorlog-tussen-goed-en-kwaad.ad.html>), Emmen.nu : In een oorlog tussen goed en kwaad

Horse Business

Een 14-jarige ondernemingsasistente mocht voor haar paardenbedrijf onderdelen volgen van HBO opleiding Horse Business Management aan de Hogeschool Stenden. Zie haar profielwerkstuk voor Geschiedenis. Haar kennis kon ze delen via een nieuw op te zetten "vak" waarin onderdelen uit de reguliere vakken werden gekoppeld aan interesse voor paarden.

Leersteun

Leerlingen wilden binnen de school een onderneming opzetten, waar leerlingen andere leerlingen helpen met beter te leren leren. Zo leerden ze zelf beter ondernemend te leren door metacognitie uit te leggen aan andere leerlingen. Bij deze steun in het leren hoorde ook een bijpassende vergoeding, die de uitvoerders weer inzette voor het verder uitbouwen van deze onderneming. Op grond van dit idee ontwikkelde een leerling samen met anderen een app waarbij je een taal op een effectievere manier zou kunnen leren.

Code Gorilla

CodeGorilla is opgericht in 2017 om mensen die werkloos zijn via een korte opleiding aan de slag te helpen als ICT-er. De vraag uit de markt ging uit naar ondernemende medewerkers die bekwaam zijn in de zogenaamde 21st century skills. Vandaar dat werd gekozen voor ondernemend leren als onderwijsvorm.

Onderwijsarchitect

In het project 'Jij de School' neemt de ondernemingsasistente de rol van onderwijsarchitect op zich. Hierbij is de uitdaging om een architectuur te creëren die niet alleen aansluit op de vereisten van de school, maar ook op de wensen en talenten van de ondernemingsassistenten en intrapreneurs. Het betreft een zorgvuldige balans tussen structuur en vrijheid, tussen vastgestelde doelen en persoonlijke ontwikkeling. Deze onderwijsarchitectuur wordt niet enkel gevormd door het fysieke gebouw, maar door de gehele leeromgeving en de dynamiek tussen de betrokkenen.

De rol van de onderwijsarchitect, een term die zijn wortels heeft bij de Rijksuniversiteit Groningen, is een innovatieve herinterpretatie van de onderwijsprofessional. Het gaat hier niet om het ontwerpen van een ruimte; het is het vormgeven van onderwijs dat optimaal aansluit bij de behoeften en talenten van iedere individuele leerling en docent. Een maatpak benadering in plaats van een confectiemodel.

De onderwijsarchitectuur richt zich op concrete doelen en uitkomsten, verdeeld in vier categorieën: ontwikkelingsdoelen, onderwijsdoelen, docentdoelen en leerdoelen. Hierbinnen spelen rollen, eenheden en objecten een cruciale rol. Verschillende onderwijsrollen - van entreprenasiast tot intrapreneur - zijn essentieel voor het functioneren van de architectuur. Binnen deze structuur wordt onderwijs ingedeeld in leereenheden, ondersteund door leerobjecten en vormgegeven door diverse werkvormen.

Het ontwerp van de onderwijsarchitectuur houdt rekening met de unieke eisen van het entreprenasium en de specifieke kenmerken van de school. Het gaat om een plan dat niet alleen wordt ondersteund door het PEP-team en de schoolleiding, maar ook rekening houdt met de individuele bijdrage van elke entreprenasiast.

Het ontwerpproces is collaboratief en iteratief, waarbij de onderwijsarchitect samenwerkt met de entreprenasiasten en de intrapreneurs om doelen te stellen en een plan te vormen dat naadloos aansluit bij de wensen en de kwaliteiten van het team en de leerlingen. Dit proces omvat het vaststellen van leerdoelen, activiteiten, werkvormen, rollen en de leeromgeving.

Het ontwerp moet niet alleen binnen de school draagvlak vinden, maar ook de meerwaarde van het entreprenasium naar buiten toe communiceren. Het succes hangt af van het vertrouwen en de ondersteuning van alle betrokkenen en de zichtbare opbrengsten van het onderwijs. Het is een architectuur die flexibiliteit biedt om te innoveren, terwijl het ook de kernwaarden van het entreprenasium behoudt en bevordert. Dit alles wordt gedaan met een heldere visie op de toekomst, waarbij de entreprenasiasten worden voorbereid om niet alleen te gedijen in hun educatieve loopbaan, maar ook in de maatschappij als geheel.

Onderwijsontwikkelaar

In het hart van 'Jij de School' staat de ontwikkelaar, of beter gezegd, de entreprenasiast, die als een katalysator functioneert in de overgang van onderwijsarchitectuur naar de alledaagse tactieken in het klaslokaal. De entreprenasiast interpreteert de architectuur van het onderwijs niet slechts als een reeks blauwdrukken, maar als een levende strategie die ademt met de dynamiek van de schoolomgeving. De entreprenasiasten bouwen op micro-niveau, waarbij ze focussen op de directe interactie tussen hen en het leren, en verbinden deze aan het macro-niveau van het hele onderwijsarrangement.

De entreprenasiast als onderwijsontwikkelaar duikt in de diepte van de leeromgeving, waarbij elk detail, van de kundigheid van docenten tot de uitstraling van het gebouw, wordt geoptimaliseerd om een ondersteunend pedagogisch klimaat te creëren. Ze gaan voorbij aan de traditionele klaslokalen en omarmen de buitenschoolse leeromgevingen die de realiteit van het leven nabootsen, waardoor entreprenasiasten in authentieke scenario's worden ondergedompeld.

Bij het ontwikkelen van modules binnen het entreprenasium, houdt de entreprenasiast zich bezig met het creëren van onderwijs dat entreprenasiasten niet alleen kennis bijbrengt, maar ook de kunst van ondernemend leren – waarbij LOL, ofwel Leren Ondernemen te Leren, centraal staat. Deze modules, gestuurd door principes zoals effectuation en self-guided discovery, nodigen mede-entreprenasiasten uit de lagere bouwen uit om zelf de regie te nemen in hun leerproces.

De ontwikkelaar navigeert ook door een complexe reeks vragen die het hart van ondernemend onderwijs raken. Ze stellen zichzelf vragen zoals de relevantie van de onderwijsdoelen, hoe deze aansluiten op de onderwijsfilosofie, en hoe verschillende leeractiviteiten en middelen kunnen worden ingezet om deze doelen te realiseren. De rol van de ontwikkelaar is daarom zowel diep reflectief als actief strategisch.

Binnen de onderwijsarchitectuur transformeert de entreprenasiast de wensen en behoeften van de leeromgeving naar een praktische en haalbare leerervaring. Ze verweven leer- en onderwijsdoelen met activiteiten en werkvormen, waarbij ze rekening houden met de onderwijsrollen en de dynamische aard van het leren.

Op het entreprenasium zelf zijn het de entreprenasiasten die zich door de modules navigeren, waarbij ze hun eigen persoonlijke en projectdoelen stellen en nastreven. Ze worden ondersteund door een netwerk van experts en begeleiders, waarbij de ervaren entreprenasiast in de rol van onderwijsontwikkelaar de organiserende kracht is die ervoor zorgt dat alle nodige ondersteuning beschikbaar is.

De gidsen die door de ontwikkelaar zijn samengesteld, dienen niet alleen als instructie maar ook als inspiratie, waarbij medeleerling uit de lagere onderbouwen uitgedaagd worden om zelf op ontdekkingsstocht te gaan. Deze gidsen zijn zorgvuldig gestructureerd om zowel een makkelijke naslagwerk als een doorlopend verhaal te bieden, afhankelijk van de leerstijl van de student.

In essentie is de rol van de ontwikkelaar binnen 'Jij de School' er een van zowel meester als leerling, waarbij ze continu leren van de gemeenschap die ze dienen. Ze zijn strategen, tactici, en vooral, bruggenbouwers tussen theorie en praktijk, tussen dromen en de daadwerkelijke ervaring van leren.

Onderwijskundige

In het entreprenasium heeft de entreprenasiast door de jaren heen een onderwijskundige vaardigheid ontwikkeld die hem in staat stelt niet alleen zijn eigen leerproces te sturen, maar ook dat van anderen. Deze vaardigheid wordt nu gebruikt om onderwijs te ontwerpen voor mede-entreprenasiasten in het project "Jij de School". De essentie van deze aanpak ligt in het begrijpen en toepassen van duidelijke onderwijsconcepten en het centraal stellen van de entreprenasiast. De entreprenasiast wordt gezien als een klant, waarbij de leraar, die de entreprenasiast centraal stelt, aansluiting vindt bij de benadering van een opleider die opleidingen verzorgt. Dit gaat hand in hand met een coachende en informele leiderschapsstijl die de onafhankelijkheid van de leerling bevordert.

De term 'studax' wordt gebruikt om de ideale student te beschrijven, een persoon die zelfstandig studeert en het eigen leerproces kan organiseren. In deze context is de docent een gids die de entreprenasiast helpt deze zelfstandigheid te ontwikkelen. De onderwijskundige rol binnen "Jij de School" impliceert dat de entreprenasiast deze zelfsturing niet alleen belichaamt, maar ook faciliteert, door een rijke leeromgeving te creëren waarin mede-entreprenasiasten met minder ervaring hun passies en talenten kunnen ontdekken en inzetten.

Binnen dit kader worden verschillende onderwijsconcepten onderscheiden, zoals onderwijsstromingen, leerroutes, didactische werkvormen en leerlijnen, die allemaal gericht zijn op het bevorderen van een coherent leertraject voor de entreprenasiast. Ook het belang van leerobjecten en activering in het onderwijs wordt benadrukt, waarbij de entreprenasiast van een passieve consument van kennis verandert in een actieve producent. De organisatie van onderwijs omvat onderwijsvormen en -methoden, die vaak worden voorafgegaan door bijvoeglijke naamwoorden die de oriëntatie of sturing van het leerproces aanduiden.

In de praktijk betekent dit dat de entreprenasiast, als onderwijskundige, zelfs de intrapreneurs en andere docenten begeleidt in het herkennen van talenten, het verdiepen van de leerervaring en het dienen als rolmodel. Dit houdt ook in dat er kansen voor entreprenasiasten worden gecreëerd om hun eigen leerpaden

te verkennen. Het gaat niet alleen om het bereiken van leerdoelen, maar ook om het ontwikkelen van strategieën die verder reiken dan gememoriseerd leren en die de ondernemingsleider uitdagen om zowel bewust als onbewust bekwaam te worden in hun leerproces. Hierbij is het begrijpen van het eigen leren essentieel, zodat de ondernemingsleider in alle situaties een passende strategie kan ontwerpen en toepassen. Dit alles vormt een fundament voor "Jij de School", waarbij de ondernemingsleider als onderwijskundige optreedt en een cruciale rol speelt in het vormgeven van het onderwijs van het ondernemingscollege voor de toekomst.

Onderwijsonderzoeker

In de context van het project "Jij de School" speelt onderwijsonderzoek een even cruciale rol als het ontwerpen van onderwijs. De ondernemingsleider gebruikt hierbij zijn ontwikkelde onderwijskundige vaardigheden niet alleen voor het creëren van onderwijsprogramma's, maar ook voor het onderzoeken en verbeteren van deze programma's. Dit proces bevordert onderzoeksvaardigheden die van groot belang zijn voor vervolgonderwijs en ontwikkelt leervaardigheden en onderwijsontwerpvaardigheden.

In de praktijk is er vaak een kloof tussen onderwijstheorie en de dagelijkse realiteit van het onderwijs. Theorieën zijn soms moeilijk objectief te testen en kunnen meerdere waarheden bevatten. Daarom wordt er gezocht naar een balans tussen theorie en praktijk, waarbij theorie als inspiratiebron dient voor het bedenken van creatieve oplossingen. Dit sluit aan bij het denkbeeld dat creatief denken essentieel is voor het oplossen van onderwijskundige problemen.

De Creatieve Actie Methodologie (CAM) is een benadering die de ondernemingsleider gebruikt om deze balans te vinden. Het begint met 'Weten', waarbij de ondernemingsleider zich verdiept in de theorieën en praktijken die van toepassing zijn op de uitdaging. Dit wordt gevolgd door 'Creativiteit', waarbij de ondernemingsleider creatief denkt om deze kennis te combineren en tot oplossingen te komen. 'Reflectie' is de volgende stap, waarbij teruggekeken wordt op de voorgaande stappen en ervaringen om een pad te kiezen. De laatste stap is 'Toepassing', waar de gekozen oplossingen worden geïmplementeerd en de ervaringen worden toegevoegd aan de kennis, waardoor de cyclus opnieuw kan beginnen.

Een belangrijk aspect van CAM is het concept van 'Next Practices', wat een visie is op de verwachte uitkomst van creatieve oplossingen. Dit lijkt op de manier waarop ondernemers zoals Steve Jobs kansen herkenden en zich voorstelden wat er zou gebeuren als ze deze op een bepaalde manier zouden benutten. Het vergelijken van de werkelijke uitkomst met de 'Next Practice' kan leiden tot een 'Best Practice', een bewezen aanpak voor een bekend probleem.

Bovendien moedigt het 'Wat als?' scenario kinderen aan om vooruit te denken en creatieve oplossingen te bedenken voor uitdagingen. Dit is een vaardigheid die waardevol is bij de toepassing van de Creatieve Actie Methodologie en het formuleren van 'Next Practices'. In "Jij de School" leert de ondernemingsleider om deze manier van denken toe te passen in onderwijsonderzoek, waardoor hij niet alleen de rol van ontwerper maar ook die van onderzoeker aanneemt. Dit versterkt hun vermogen om onderwijs te innoveren en te verfijnen, wat bijdraagt aan de ontwikkeling van robuuste onderwijsprogramma's die niet alleen leerlingen boeien, maar hen ook voorbereiden op de complexiteit en uitdagingen van vervolgonderwijs.

Onderwijstechnoloog

In het innovatieve project "Jij de School" neemt de ervaren ondernemingsleider de rol van onderwijstechnoloog op zich, waarbij zijn expertise en visie op het ondernemingscollege concreet worden uitgewerkt in digitale materialen. Dit project illustreert hoe de ondernemingsleider, door de combinatie van zijn kennis van onderwijs en technologie, een leeromgeving schept die niet alleen digitaal is, maar ook dynamisch, leerlinggericht en

continu evoluerend. Hierin worden de principes van het entreprenasium vertaald naar digitale platforms, interactieve tools en een curriculum dat is afgestemd op de moderne, digitale maatschappij en de individuele behoeften van de leerlingen.

In het tijdperk van digitalisering neemt de onderwijstechnoloog een sleutelrol in binnen het entreprenasium, vooral als het gaat om het ontwerpen van een rijke en complete leeromgeving. Deze omgeving is digitaal toegankelijk en nodigt de leerling uit tot actieve deelname. Hierbij wordt steeds meer aandacht besteed aan het ontwikkelen van eigen bekwaamheid, met een geleidelijke overgang naar zelfgestuurde navigatie binnen het leerproces. De onderwijstechnoloog, die mede-ontwerper is van het entreprenasium, moet daarom een omgeving creëren die niet alleen de nieuwsgierigheid prikkelt en uitdaagt, maar ook het zelfstandig denken en meningsvorming ondersteunt.

Deze rol is meerledig en vereist kennis van sociale constructivisme, waarbij de leeromgeving niet alleen de nodige informatie biedt, maar ook het overzicht en inzicht in relaties tussen verschillende concepten en ideeën bevordert. Reflectie en de borging van het geleerde zijn essentieel, evenals het bieden van gelegenheid tot leeractiviteiten die de toepassing van het geleerde in de praktijk stimuleren. Een elektronische leeromgeving (ELO) is hierbij onontbeerlijk, waarbij de onderwijstechnoloog verantwoordelijk is voor het aanbieden van een digitaal platform dat zowel de communicatie bevordert als het samenwerken faciliteert. Een voorbeeld hiervan is de integratie van een wiki binnen het entreprenasium, wat interactie en samenwerking tussen de deelnemers ongeacht fysieke locatie of tijd mogelijk maakt.

In de dagelijkse praktijk merken we dat digitale leermaterialen vaak nog maar in beperkte mate worden ingezet. De entreprenasiast streeft ernaar dit te veranderen door digitale didactiek te integreren en ICT te gebruiken om onderwijs persoonlijker en op maat aan te bieden. Hierbij worden leerobjecten verzameld in grote databases of leer(content)managementsystemen van het entreprenasium.

De onderwijstechnoloog, als specialist op het gebied van leren en ICT, ontwikkelt onderwijssystemen en adviseert over de inzet van diverse technologieën, waaronder afstandslernen en online samenwerkingsplatformen. Met de SAMR-model als leidraad, probeert hij het onderwijs te transformeren en verbeteren door de inzet van technologie. Deze expert begeleidt mede-entreprenasiasten in het gebruik van moderne media en technologieën en ontwerpt toepassingen die ondersteuning bieden aan mensen met een leerbeperking, zoals dyslexie.

Het onderwijs wordt door de entreprenasiast benaderd vanuit een objectgeoriënteerd perspectief, waarbij het onderwijs wordt opgedeeld in leerobjecten en hun relaties. Dit sluit aan bij de manier waarop leerlingen vaak de wereld om hen heen beschouwen. Door de kloof tussen de denkwijze van de docent en die van de leerling te overbruggen, wordt het onderwijs effectiever en begrijpelijker. Zo wordt bijvoorbeeld het principe van drijfvermogen niet alleen beschreven door de interactie tussen water en boot, maar ook door de onderliggende natuurwetten, zoals de wet van Archimedes, die de leerling moet begrijpen.

De ervaren entreprenasiast binnen het entreprenasium heeft dus de verantwoordelijkheid om de onderwijservaring te verrijken met digitale middelen en methoden, waardoor leerlingen niet alleen kennis vergaren, maar ook leren te leren in een wereld waarin technologie een steeds grotere rol speelt.